

תורה אור • פרשת משפטים • מאמר 4

ביאור על הנ"ל

”ביאור על הנ”ל”

הנשמות והמלאכים שבכריאה הם בבחינת ”בהמות”: הם מתהווים מחדש, וביחס למדרגות שלמעלה מהם אין בהם דעת, והם מתעלים רק באמצעות ”עשב” הדעת שמשה ממשיך אליהם. משה יכול לעשות זאת מפני ששורשו בדעת עליון, שלמעלה מכל סדר ההשתלשלות, ולכן הוא אותו משה באצילות ובכריאה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/torah-ohr/mishpatim/4

הנקודה

הנשמות והמלאכים שבבריאה הם בבחינת "בהמות": הם מתהווים מחדש, וביחס למדרגות שלמעלה מהם אין בהם דעת, והם מתעלים רק באמצעות "עשב" הדעת שמשם ממשיך אליהם. משה יכול לעשות זאת מפני ששורשו בדעת עליון, שלמעלה מכל סדר ההשתלשלות, ולכן הוא אותו משה באצילות ובבריאה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

בביאור המאמר הקודם, אדמו"ר הזקן מפרש את "זרע אדם וזרע בהמה" כשני סוגי נשמות: "בהמה" היא בגימטריה כ"ן, נשמות דבריה, ו"אדם" הוא מ"ה, נשמות דאצילות. אצילות רק מגלה את מה שהיה בהעלם, כפי שרוחו של משה התגלתה בשבעים הזקנים, ואילו בריאה היא דבר חדש, יש מאין; אפילו המלאכים שבה נחשבים "בהמות". כדי להתעלות, הבריאה זקוקה ל"עשב" – השפעת הדעת הנובעת מאין סוף – הנמשכת לפי עבודת האדם למעלה ולמטה, בתורה ובתפילה. היא באה באמצעות "כי תקנה", לשון קניין, השייך לאצילות, בדומה ליוסף, שנותר מרכבה גם כשעסק בחשבונות. משה ממשיך אותה מפני שהוא מ"ה, ששורשו בדעת עליון שלמעלה מכל העולמות ובשמיטה הראשונה, והוא עושה זאת עבור ישראל, הנקראים עברי ושורשם באור מקיף שאין בו מעלה ומטה; כך הקדושה מחברת את העליונים והתחתונים. "שש שנים יעבוד" הן ששת אלפי השנים שבהן נעשות המצוות לכושין של ימים, המתנקים באמצעות התפילה; באלף השביעי המצוות מקבלות צורה אחרת, ויש מנוחה.

מבנה

1	אדם ובהמה	11-3
ביאור המאמר הקודם. בהמה היא כ"ן, נשמות דבריה; אדם הוא מ"ה, נשמות דאצילות; ואפילו מלאכי מיכאל נחשבים חסרי דעת ביחס למדרגות שלמעלה מהם. "האדם" שבאצילות רק מגלה את הנעלם, כפי שרוחו של משה התגלתה בשבעים הזקנים.		
2	העשב ועבודת האדם	11-5
בריה, שנבראה מחדש, זקוקה ל"עשב" – השפעת הדעת הנובעת מאין סוף. היא נמשכת לפי עבודת האדם למעלה ולמטה, בתורה ובתפילה; דעת תחתון מזינה את בריאה, יצירה ועשיה. היא באה באמצעות "כי תקנה", קניין שבאצילות, כפי שיוסף נותר מרכבה גם בשעת עבודתו.		
3	משה הרועה	11-8
בכל נשמה חבויה מדרגת המרכבה של האבות, אבל כדי להזין את הבריאה היא זקוקה למשה, ששורשו בדעת עליון שלמעלה מאצילות. משה הוא מ"ה עם ש"ן, מהשמיטה הראשונה, ונמשך מן ההעלם; הוא ממשיך את העשב מניצוצות התווה עבור ישראל, הנקראים עברי.		
4	למעלה ממעלה ומטה	11-12
"מעבר לנהר" הוא מקיף, כמו כדור שאין בו מעלה ומטה: בחינת עיגולים, סובב כל עלמין. ישראל, ששורשם במחשבה שלמעלה מדיבור המלאכים, מתחברים למלאכים בקדושה, והעליונים והתחתונים נעשים אחד. אין הפסק בין "משה משה", מפני שמשם, הקו הפנימי, הוא אותו משה בכל העולמות, בניגוד לאברהם.		

שש השנים הן ששת אלפי השנים שבהן נעשות המצוות לבושי הימים, המעלים את הנשמה ומסכים את האור הבהיר; משה מכבס אותם באמצעות התפילה. באלף השביעי המצוות מקבלות צורה אחרת, ויש מנוחה. המשפטים נקבעים במדות הפנימיות של ישראל באמצעות משה.

מו ש ג י ם

זרע אדם וזרע בהמה זרע אדם וזרע בהמה

שני סוגי נשמות. "אדם" (אדם, בגימטרייה מ"ה, 45) הן נשמות דאצילות; "בהמה" (בהמה, ב"ן, 52) הן נשמות דבריאה, שגם מלאכיה נחשבים חסרי דעת ביחס למדרגות שלמעלה מהם.

אצילות ובריאה אצילות ובריאה

אצילות, מלשון "ויאצל" – המשיך – היא רק הפיכת הנעלם לגלוי, כפי שהרוח שבמשה התגלתה בזקנים. בריאה היא מציאות חדשה, יש מאין, ולכן היא זקוקה להשפעה שתימשך אליה.

עשב עשב

השפעת הדעת המאפשרת ל"בהמות" של הבריאה להתעלות; היא נכתבת כאותיות שם ע"ב עם ש"ן. היא נובעת מאין סוף ומשה ממשיך אותה לפי עבודת האדם.

דעת עליון ודעת תחתון דעת עליון ודעת תחתון

דעת עליון מחברת את חכמה ובינה; דעת תחתון מתפשטת בפנימיות המדות ומזינה את העולמות התחתונים. שורשו של משה בדעת עליון, שלמעלה אפילו מאצילות.

קניין קניין

"כי תקנה": קניין שייך לאצילות, מפני שדבר שנקנה נשאר כפי שהיה ורק עובר מרשות לרשות, כשם שאצילות מגלה את מה שהיה בהעלם. בברכת הלבנה, "קונך" מכוון לאצילות.

עיגולים ויושר עיגולים ויושר

העיגולים הם האור המקיף, סובב כל עלמין, שאין בו מעלה ומטה, כמו כדור; רק האור הפנימי, בחינת יושר, נחלק לראש ורגליים, כפי שיש שלושה חללים בגולגולת.

יומין לבושין יומין לבושין

המצוות שנעשות בתוך הזמן נעשות לבושי הנפש, הנקראים "ימים". כמו קלע הם מעלים את הנשמה, וכמו מסך הם מאפשרים לה לראות את האור הבהיר; באמצעות התפילה מכבסים אותם כדי שיעלו.

קטע 1 • 11-3

אדם ובהמה

1 ביאור על הנ"ל

ביאור על הנ"ל

הכותרת מציגה את הדברים הבאים כביאור למאמר שקדם לו. בהמשך נדונים אותם פסוקים — "ואלה המשפטים וישש שנים יעבוד" — בפירוט על פי הקבלה.

2 ואלה המשפטים^{1,2} כו'. הנה נאמר וזרעתי את בית ישראל³ זרע אדם וזרע בהמה. בהמה בגימטריא ב"ן⁴ נשמות דבריה.

"ואלה המשפטים" וכו'. והנה נאמר: "וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה". "בהמה" בגימטריה ב"ן [חמישים ושתיים]: נשמות של עולם הבריאה.

המאמר פותח בפסוק מפרשתנו, "ואלה המשפטים", ועובר לנבואת ירמיהו שה' יזרע בישראל שני סוגי זרע: "אדם" ו"בהמה". האותיות של "בהמה" עולות בגימטריה ל-52, המספר המכונה ב"ן — שם הוי' במילוי העולה ל-52 — והוא מציין את הנשמות ששורשן בעולם הבריאה, העולם הראשון של מציאות נפרדת.

אדם מ"ה נשמות דאצי' ועל דמות הכסא⁵ דמות כמראה אדם. עולם הכסא הוא עולם הבריאה⁶ ששם הוא בחי' בהמה פני אריה כו'.

"אדם" הוא מ"ה [ארבעים וחמש]: נשמות של עולם האצילות. וכן נאמר: "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם". עולם הכסא הוא עולם הבריאה, ושם יש בחינה של "בהמה": "פני אריה" וכו'.

האותיות של "אדם" עולות בגימטריה ל-45, מ"ה — שם הוי' במילוי העולה ל-45 — והוא מציין את נשמות עולם האצילות, העולם העליון ביותר, שעדיין מאוחד עם ה'. חזון יחזקאל מבטא זאת: "אדם" נמצא מעל הכסא, ואילו הכסא עצמו הוא עולם הבריאה, שבו לדמויות הקדושות יש פני חיות, כגון פני אריה.

מחנה מיכאל כאריה ישאג⁷ שלגבי מעלה נחשב בבחי' בלי דעת הגם שלגבי מטה נחשב הדעת גדול⁸. [זהו] מחנה מיכאל, "כאריה ישאג", אשר ביחס למעלה נחשב לבחינה של בלי דעת, אף שלגבי מטה הדעת נחשבת גדולה.

המלאכים שבמחנה מיכאל, פני האריה שבמרכבה, שואגים כאריות. ביחס למדרגות שמעליהם הם נחשבים כמי שאין להם דעת, בדומה לבהמות; אף על פי כן, ביחס למה שמתחתם דעתם נחשבת גדולה.

3 ואדם שבמרכבה הוא הדעת שמלוכש בבריאה. וזהו אדם ובהמה תושיע⁹ ה'. אבל אדם דאצי הוא בחי אדמה לעליון^{10,11,12} שאינו

וה"אדם" שבמרכבה הוא הדעת המלוכשת בבריאה. וזהו "אדם ובהמה תושיע ה'". אבל ה"אדם" של אצילות הוא בחינת "אדמה לעליון", שאינו

בין ארבעת הפנים שבמרכבת יחזקאל, פני ה"אדם" הם הדעת כפי שהיא מלוכשת בבריאה; לכן יש בבריאה "אדם" לצד ה"בהמה" שלה, כפי שהפסוק "אדם ובהמה תושיע" מצרף ביניהם. ה"אדם" של אצילות גבוה יותר: החסידות דורשת את המילה "אדם" מלשון "אדמה" — "אדמה לעליון" — שכן אצילות דומה לדרגה שממנה היא נמשכת.

רק מהעלם אל הגילוי.^{13,14} אצי הוא מלשון ויאצל¹⁵ כו' שבמשה היה בהעלם ונתגלה בע' זקנים. אלא מהעלם אל הגילוי. אצילות היא מלשון "ויאצל" וכו': במשה הדבר היה בהעלם, והוא התגלה כשבעים הזקנים. אצילות היא גילוי של מה שהיה בהעלם, ולא דבר חדש. שמה נגזר מן המילה "ויאצל", שנאמרה על הרוח שנחה על משה והועברה לשבעים הזקנים: אותה רוח שהייתה בהעלם אצל משה התגלתה אצלם.

קטע 2 • 41-5

העשב ועבודת האדם

4 וכך אצי הוא גילוי אי"ס ממש¹⁶ להיות חו"ב מלמעלה לאו דאית לך צדק ידיעא¹⁷ כו' וכך, אצילות היא רק גילוי של אין סוף ממש, כדי שיהיו חכמה ובינה מלמעלה: "לא שיש לך צדק ידוע" וכו', כמו אותה רוח, אצילות אינה אלא גילוי של אין סוף עצמו, כדי שחכמה ובינה יהיו "מלמעלה". המילים "לא שיש לך צדק ידוע" לקוחות מתפילתו של אליהו, "פתח אליהו", בהקדמה לתיקוני זוהר: ה' אינו מוגדר על ידי המידות.

אלא לאחזאה כו' היינו להיות גילוי והגילוי הוא מעין ההעלם עליון שלמעלה מבחי חכמה כו' "אלא להראות" וכו'. כלומר, כדי שיהיה גילוי; והגילוי דומה להעלם העליון שלמעלה מבחינת חכמה וכו', בהמשך התפילה נאמר שהמידות קיימות רק "כדי להראות" כיצד העולם מתנהל. אם כן, אצילות היא גילוי, ומה שהיא מגלה דומה למדרגה העליונה הנעלמת שלמעלה מחכמה; לא נברא כאן דבר חדש.

ובא לידי גילוי בחכמה.¹⁸ משא"כ בבריאה התחדשות יש מאין¹⁹ כמ"ש באברהם ואנכי עפר ואפר^{20,21} כו'.

והוא בא לידי גילוי בחכמה. אבל בבריאה יש התחדשות של יש מאין, כפי שנאמר על אברהם: "ואנכי עפר ואפר" וכו'.

אותה מדרגה נעלמת מתגלה תחילה בחכמה. בריאה שונה מכך: היא מציאות חדשה, יש מאין, ולכן אברהם, המדבר כנברא, אומר: "ואנכי עפר ואפר".

והנה כדי שיהי כח לבהמה לעלות צ"ל השפעה מלמעלה מבחי עשב (ע"ב שי"ן²² מרפ"ח נצוצים שי"ן גי קווינ).

והנה, כדי שיהיה לבהמה כוח לעלות, צריכה להיות השפעה מלמעלה, מבחינת "עשב" (ע"ב שי"ן מרפ"ח נצוצים, שי"ן — שלושה קווים).

כדי ש"הבהמה" — הנשמות והמלאכים שבבריאה — יעלו, צריכה לבוא השפעה מלמעלה, הנקראת "עשב". הסוגריים מפרטים את המילה עשב: שם ע"ב (72), הנמשך מרפ"ח הניצוצין, עם האות שי"ן, ששלושת הקווים שלה הם שלושה קווים.

עשב בשדך²³ חקל תפוחין כמו עשב הצומח מכח הצומח שבארץ שהוא רוחני כך הארץ נצמחת מלמעלה מכח הרוחני מא"ס. וזהו ונתתי א"ס בעצמו ומתחלה בשדך בהמות בהררי אלף²⁴ מצמיח חציר לבהמה.²⁵

"עשב בשדך": חקל תפוחין. כשם שהעשב צומח מכוח הצמיחה שבארץ, שהוא רוחני, כך ההארה צומחת מלמעלה, מכוח רוחני, מאין סוף. וזהו "ונתתי" — אין סוף עצמו; ותחילה "בשדך": "בהמות בהררי אלף"; "מצמיח חציר לבהמה".

הפסוק "ונתתי עשב בשדך לבהמתך" נדרש מילה אחר מילה: "שדה" הוא חקל תפוחין, שם קבלי למלכות. כשם שהעשב צומח מכוח צמיחה רוחני שבאדמה, כך האור הזה נובט מכוחו הרוחני של אין סוף. "ונתתי" פירושו שאין סוף עצמו נותן אותו, תחילה ל"בהמות בהררי אלף" שבשדה, ואחר כך, כפי שנאמר בתהילים, צומח עשב "לבהמה".

5 ואח"כ לבהמתך פני אריה כוי ומ"מ עשב הוא לפי עבודת האדם²⁶ מבחי מ"ה שהוא הממשיך וע"פ עבודת האדם מלמטה ג"כ.

ואחר כך, "לבהמתך" — "פני אריה" וכי. ואף על פי כן, ה"עשב" הוא לפי עבודת האדם, מבחינת מ"ה, שהוא הממשיך אותו למטה, וגם לפי עבודת האדם מלמטה.

רק לאחר השדה מגיע העשב אל "בהמתך" — המלאכים דמויי האריה שבמרכבה. אולם מידת השפע שיורדת תלויה ב"עבודת האדם", כרמז בפסוק "עשב לעבודת האדם": עבודת ה"אדם" שבבחינת מ"ה, הממשיך את השפע למטה, וכן עבודתם של בני האדם שלמטה.

כי לפי ערך המ"ן כך הוא המ"ד והוא ענין תורה ותפלה שע"י התורה נעשית התפלה זכה וכמו"כ ע"י התורה מתבררת התפלה כוי.

כי לפי מידת המ"ן כך היא מידת המ"ד. וזהו ענין תורה ותפלה: באמצעות התורה התפילה נעשית זכה, וכמו כן באמצעות התורה התפילה מתבררת וכי.

במונחי הקבלה, השפע מלמעלה — המ"ד, "מים דכורין" — מתאים למ"ן, "מים נוקבין", העולים מלמטה. כאן מדובר בתורה ובתפילה: לימוד התורה מזכך את התפילה ומברר אותה.

ובחיי עשב זה הוא בחיי דעת והרגשה קיום המדות וחיותן כי יש דעת עליון ודעת תחתון.

ובחינת "עשב" זו היא בחינת דעת והרגשה, המקיימת את המדות ואת חיותן, שכן יש דעת עליון ודעת תחתון.

"עשב" זה הוא דעת: לא ידיעה מופשטת בלבד, אלא קשר מורגש שמחיה את המדות ומקיים אותן. בדעת יש שתי בחינות — דעת עליון ודעת תחתון.

אל דעות²⁷ הוי'. דעת עליון הוא המזווג חו"ב. ודעת תחתון אחורי כתפין שמתפשט בפנימיות המדות כו'.

"אל דעות הוי'". דעת עליון היא המחברת את חכמה ובינה; ודעת תחתון היא "אחורי כתפין", המתפשטת בפנימיות המדות וכו'.

הפסוק של חנה מכנה את ה' "אל דעות", בלשון רבים, ומצביע בכך על שתי בחינות של דעת. דעת עליון מחברת את חכמה ובינה; דעת תחתון, שעל פי הקבלה מתוארת כמתפשטת "אחורי כתפין", נמשכת אל פנימיות המדות.

להיות מזון לבהמה להעלותה מבי"ע (ובבריאה ג"כ ת"ח ומ"מ הם בחיי בהמה כי תלמוד בבריאה).²⁸ להיות מזון לבהמה, כדי להעלותה מעולמות בריאה, יצירה ועשיה. (וגם בבריאה יש תלמידי חכמים, ואף על פי כן הם בבחינת "בהמה", שהרי התלמוד הוא בבריאה.)

דעת תחתון נעשית "מזון לבהמה", ומעלה את העולמות בריאה, יצירה ועשיה. בסוגריים נוסף שאפילו תלמידי החכמים שבבריאה הם עדיין בבחינת "בהמה", משום ששורשו של התלמוד עצמו בבריאה.

והוא ע"י כי תקנה²⁹ קנין הוא באצי³⁰ שהוא מההעלם אל הגילוי כמאמר ברוך עושך.³¹ ברוך יוצרך. ברוך בוראך. ברוך קונך.³² והנה אצי' הוא ענין מ"ש ביוסף לעשות מלאכתו.³³

וזה נעשה באמצעות "כי תקנה": קניין הוא באצילות, שהיא מעבר מן ההעלם אל הגילוי, כמאמר: "ברוך עושך, ברוך יוצרך, ברוך בוראך, ברוך קונך". והנה, אצילות היא עניין מה שנאמר ביוסף: "לעשות מלאכתו".

המשכה זו נעשית באמצעות "כי תקנה" שבפרשה. הקניין שייך לאצילות, משום שהדבר הנקנה נשאר כפי שהיה ורק עובר לרשות אחרת; כך גם באצילות מתגלה מה שהיה בהעלם. לכן בברכת הלבנה, שבה מכנים את ה' עושך, יוצרך, בוראך וקונך, "קונך" מתאים לאצילות. אצילות היא גם עניינו של יוסף שנכנס "לעשות מלאכתו".

ותרגום למבדק בכתבי חושבניה³⁴ שעם היות שעסק בצרכי עוה"ז אינם מבלבלים מחשבתו מלהיות מרכבה אפי' באותה שעה ממש וזהו נשמה דאצילות³⁵ ובורא בריאה התחדשות מאין ליש כי שרש האדם הוא מאצי".³⁶

ותרגום "למבדק בכתבי חושבניה": אף על פי שהיה עסוק בצרכי העולם הזה, הם לא הסיחו את דעתו מלהיות מרכבה, אפילו באותו רגע ממש. וזהו נשמה דאצילות. ו"בורא" הוא בחינת בריאה, התהוות חדשה מאין ליש, שכן שורש האדם הוא מאצילות.

אונקלוס מתרגם את "לעשות מלאכתו": "למבדק בכתבי חושבניה". אף שיוסף היה עסוק בחשבונות העולם, הוא נותר מרכבה, מסור כולו לה', אפילו באותו רגע ממש. וזהו נשמה דאצילות; לעומת זאת, "בורא" מתאים לבריאה — התהוות חדשה מאין ליש — ואילו שורש האדם הוא באצילות.

קטע 3 • 6-8

משה הרועה

6 ואפי' מי שיש לו רק נפש דבריאה מ"מ יש לו בהעלם אפי' חיה ויחידה כי האבות המה היו המרכבה.

ואפילו מי שיש לו רק נפש של בריאה, יש לו בכל זאת בהעלם גם חיה ויחידה, שכן האבות היו המרכבה.

גם לאדם שנשמתו מבריאה יש בתוכו, בהעלם, את דרגות הנשמה הגבוהות ביותר — חיה ויחידה. הטעם לכך הוא שהאבות היו "מרכבה": הם היו מסורים לה' לחלוטין, כפי שמרכבה מסורה לרוכב.

וכתיב אשר התהלכתי לפניו³⁷ שמרכבה הוא בטול תמידי ואעפ"כ יכול להיות למטה כנ"ל גבי יוסף.

ונאמר: "אשר התהלכתי לפניו", שכן מרכבה היא ביטול תמידי; ואף על פי כן אפשר להיות כך למטה, כפי שנזכר לעיל לגבי יוסף.

דברי אברהם "ה' אשר התהלכתי לפניו" מלמדים שלהיות מרכבה פירושו ביטול תמידי. ואף על פי כן אפשר להיות במצב כזה תוך כדי עשייה בעולם הזה, כפי שהיה אצל יוסף בעבודתו.

משא"כ בבריאה הוא ע"י כי תקנה המשכה מאצי' והיינו ע"י בחי' משה שהוא מדעת העליון

אבל בבריאה הדבר נעשה באמצעות "כי תקנה" — המשכה מאצילות, כלומר באמצעות בחינת משה, שהוא מדעת עליון.

לעומת זאת, בבריאה הדבר נעשה באמצעות "כי תקנה" — המשכה מאצילות. המשכה זו נעשית באמצעות משה, ששורשו בדעת עליון.

כי גם בעולמות עליונים צ"ל המשכה זו. והוא ע"י משה רע"מ כרועה עדרו ירעה³⁸ במרעה טוב ונותן מזון.

כי גם בעולמות העליונים דרושה המשכה זו. והיא נעשית באמצעות משה, רעיא מהימנא, הרועה הנאמן: "כרועה עדרו ירעה" במרעה טוב ונותן מזון.

גם העולמות העליונים זקוקים להמשכה זו. משה, "רעיא מהימנא" — הרועה הנאמן — מעניק אותה, כמתואר אצל ישעיהו: רועה המטפל בעדרו, מוליך אותו למרעה טוב ומאכיל אותו.

כך משה הוא הממשיך העשב כי משה הוא בחי' מ"ה חכמה כח מ"ה של הארת מצחא דעתיק.

כך משה הוא הממשיך את ה"עשב", שכן משה הוא בחינת מ"ה: חכמה, כוח מ"ה, מהארת מצחא דעתיק.

משה הוא הממשיך את ה"עשב". בחינתו היא מ"ה, שהיא חכמה, הנקראת "כוח מ"ה" — הביטול העצמי שבשכל טהור; והמשכה זו באה מהארת המצח של עתיק, הדרגה הפנימית ביותר שבכתר.

(וזהו משה מ"ה שייך בג' קווין ומברר הבין והוא מבחי' דעת עליון שלמעלה מן ההשתלשלות ונקי לפניך נגלו כל תעלומות סתרי כל חי גלוי וידוע כו')

(וזהו משה — מ"ה עם שייך, שיש לה שלושה קווים, והוא מברר את הבין. והוא מבחינת דעת עליון, שלמעלה מהשתלשלות, ונקרא: "לפניך נגלו כל תעלומות, סתרי כל חי, גלוי וידוע" וכו';

השם משה (משה) הוא מ"ה (מה) בתוספת שייך, ששלושת קוויה הם שלושה קווים, ומשה מברר את הבין — הדרגה ה"בהמית". שורשו בדעת עליון, שלמעלה מכל סדר השתלשלות העולמות; ועל ידיעה זו נאמר: "לפניך נגלו כל תעלומות".

שגילויין וידיעתן אינה לפי ערך ההשתלשלות להיות צופה ומביט אפילו בדברים מגושמים בחי' בהמה כו' בע"ח הגשמיים כו' ולפי שמשא מבחי' דעת עליון שלמעלה גם מאצי'. לכך הוא דוקא יכול להמשיך הדעת גם בבי"ע):

שגילויין וידיעתן אינן לפי ערך ההשתלשלות, עד כדי צפייה והבטה אפילו בדברים גשמיים וגסים, בבחינת בהמה וכו', בבעלי חיים גשמיים וכו'. ומכיוון שמשא הוא מבחינת דעת עליון, שלמעלה גם מאצילות, דווקא הוא יכול להמשיך את הדעת גם בבריאה, ביצירה ובעשיה.)

ידיעה זו אינה מוגבלת לסדר העולמות, ולכן היא מגיעה אפילו לדברים גשמיים וגסים, כגון בעלי חיים. מכיוון שמשא נובע מדעת זו, שלמעלה מאצילות עצמה, דווקא הוא יכול להמשיך דעת גם בבריאה, ביצירה ובעשיה.

7 והנה משה הוא משמטה ראשונה³⁹ כי מן המים משיתיהו.⁴⁰ מן המים משמטה ראשונה. וזהו ונחנו מה⁴¹ כי תלינו עלינו שאין לכם שייכות כו'.

והנה, משה הוא מן השמיטה הראשונה, שהרי "מן המים משיתיהו". "מן המים" — מן השמיטה הראשונה. וזהו [פירוש] "ונחנו מה כי תלינו עלינו": שאין לכם שייכות [אלינו] וכו'.

נשמתו של משה באה מן "השמיטה הראשונה", מחזור קוסמי קדום הקשור לחסד, המסומל במים. לכן "מן המים משיתיהו" פירושו שנמשה מאותו מחזור ראשון. דבריו "ונחנו מה כי תלינו עלינו" מבטאים את שורשו, שהוא בחינת מה — ביטול מוחלט; ואדמו"ר הזקן מפרש אותם כאומרים שלעם אין שייכות למדרגה זו.

אך מן המים אינו מרומז רק משיתיהו ותרגומו שחלתיה⁴² לשון המשכה שנמשך מההעלם תיבת גומא⁴³ כו'.

אך "מן המים" אינו נרמז אלא במילים "משיתיהו", ותרגומו "שחלתיה", לשון המשכה: שנמשך מן ההעלם, מתיבת גומא וכו'.

השם משה רומז רק ל"משיתיהו", ולא ל"מן המים". אונקלוס מתרגם זאת "שחלתיה", מלשון משיכה והוצאה: משה נמשך מן ההעלם, כמו תיבת הגומא הנסתרת שבה הונח.

8 ולכן יש לו כח להמשיך העשב שהוא מרפ"ח נצוצין שנפלו מעולם התהו להיות מזון כו'

לכן יש לו כוח להמשיך את ה"עשב", שמקורו ברפ"ח הניצוצות שנפלו מעולם התהו, ולהפוך אותו למזון וכו'.

מכיוון ששורשו של משה הוא במחזור הראשון הזה, הוא יכול להמשיך את ה"עשב", שמקורו ברפ"ח הניצוצות שנפלו מעולם התהו בעת שבירת הכלים. הניצוצות הללו נעשים מזון ל"בהמה".

והכל הוא בשביל ישראל שגם ישראל נקי עברי עבר הנהר הוא היוצא מעדן חכמה להשקות את הג"ן⁴⁴ סדרי דאורייתא.

וכל זה הוא למען ישראל, שגם הם נקראים "עבריי" — מעבר הנהר, כלומר הנהר היוצא מעדן, שהיא חכמה, כדי להשקות את הגן, את ג"ן הסדרים שבתורה.

כל זה הוא למען ישראל, הנקראים "עבריי", מלשון "עבר הנהר". זהו הנהר ש"יוצא מעדן", כאן חכמה, "כדי להשקות את הגן" — גן, שערכן של אותיותיו הוא 53, כמספר סדרי התורה.

למעלה ממעלה ומטה

9 ועבר הנהר הוא בחי' מקיף למעלה מהשתלשלות מעלה ומטה. וכמשל כדור הארץ שאין בו מעלה ומטה ודרים בו מלמעלה ומלמטה ולא שייך לומר שהדרים מלמטה הולכים בראשם למטה ⁴⁵ כו'.

"ועבר הנהר" הוא בחינה של מקיף, למעלה מהשתלשלות של מעלה ומטה. הדבר דומה לכדור הארץ, שאין בו מעלה ומטה: אנשים חיים עליו מלמעלה ומלמטה, ואין מקום לומר שמי שחיים בצדו התחתון הולכים כשראשם כלפי מטה וכו'.

"ועבר הנהר" הוא מקיף, אור המקיף מסביב, למעלה מהשתלשלות שיש בה מעלה ומטה. כדור הארץ ממחיש זאת: לכדור אין חלק עליון או תחתון, אנשים חיים מכל צדדיו, ואין לומר שמי שחיים בצדו התחתון הולכים הפוכים.

וזהו בבחי' העיגולים ודוקא באור ישר בפנימיות יש התחלקות ראש ורגלים תלת חללין דגולגלתא. ^{46, 47} משא"כ בעגולים סוכ"ע. ⁴⁸

זהו בבחינת העיגולים. דווקא באור ישר, בפנימיות, יש חלוקה לראש ולרגליים: שלושת החללים שבגולגולת. לעומת זאת, בעיגולים — סובב כל עלמין.

זוהי הבחינה הקבלית של העיגולים, בניגוד לאור ישר. רק האור הישר והפנימי מתחלק לראש ולרגליים, כמו שלושת החללים שבגולגולת, שבהם שלושת כוחות השכל; העיגולים הם סובב כל עלמין, המקיף את כל העולמות בשווה.

10 ומאחר שהם בחי' עברי לכן נמשך בהם בחי' עשב להיות שמקום גבוה דוקא הוא שיורד למקום נמוך.

ומכיוון שהם בבחינת עברי, נמשכת בהם בחינת "עשב", שכן דווקא מקום גבוה יורד למקום נמוך.

מכיוון שישראל הם בחינת עברי, ששורשם למעלה מהשתלשלות העולמות, נמשכת בהם "העשב" של הדעת. העיקרון הוא שדווקא המקום הגבוה יכול לרדת אל המקום הנמוך.

ולכן אומרים המלאכים שירה כדי להמשיך קדוש קדוש ⁴⁹ כו' וקדושתא דא מעילא ותתא כחדא הוא

לכן המלאכים אומרים שירה כדי להמשיך את "קדוש קדוש" וכו'. והקדושה הזאת, שמלמעלה ומלמטה כאחד, היא

משום כך המלאכים אומרים שירה: כדי להמשיך קדושה באמירת "קדוש קדוש קדוש". אולם קדושה זו באה מלמעלה ומלמטה יחד, מהמלאכים ומישראל, כפי שיוסבר בהמשך.

מפני שישראל עלו במחשבה ⁵⁰ למעלה מן המלאכים שהן בחי' דבור שהן כלים חיצוניים ביצירה ומלאכים דבריאה הם יצירה דבריאה שמה שחושב הוא מדבר.

מפני שישראל עלו במחשבה, למעלה מהמלאכים, שהם בבחינת דיבור — כלים חיצוניים בעולם היצירה; ומלאכי עולם הבריאה הם בחינת היצירה שבבריאה, שכן מה שחושבים — מדברים.

ישראל "עלו במחשבה", למעלה מהמלאכים, שהם בבחינת דיבור, הכלים החיצוניים של עולם היצירה. גם מלאכי עולם הבריאה אינם אלא בחינת היצירה — דרגת הדיבור — שבתוך הבריאה, שכן כל מה שהם חושבים הם מדברים.

ולכן נשמות ישראל יוכלו להתלבש בגוף. משא"כ המלאכים שקטרגו וירדו לגוף נפלו למטה והנשמה אע"פ שמתלבשת בגוף מ"מ זוכרת את ה' כו'

לכן נשמות ישראל יכולות להתלבש בגוף. לא כן המלאכים שהאשימו וירדו להתלבש בגוף — הם נפלו למטה. והנשמה, אף שהיא מתלבשת בגוף, ככל זאת זוכרת את ה' וכו'.

מכיוון ששורש הנשמות הוא במחשבה, הן יכולות להתלבש בגוף בלי ליפול, שלא כמלאכים שהאשימו את בני האדם, ירדו לגופים ונפלו. נשמה המצויה בגוף עדיין זוכרת את ה'.

אך מ"מ כשמלובשת בגוף נק' בחי' יעקב ומדרגתה למטה מן המלאכים (כי יש ב' בחי' יעקב וישראל) והיא בחי' עשייה שאינה במלאכים שעשייה הוא כח אחר שאינו

אולם אף על פי כן, כשהיא מלובשת בגוף היא נקראת בחינת יעקב, ומדרגתה נמוכה משל המלאכים (שכן יש שתי בחינות — יעקב וישראל). זוהי בחינת עשייה, שאינה קיימת אצל המלאכים, כי העשייה היא כוח מסוג אחר, שאינו

ובכל זאת, כשהנשמה מצויה בגוף היא נקראת "יעקב", ומדרגתה נמוכה משל המלאכים; "ישראל" מציין את מדרגתה העליונה. בגוף היא פועלת בדרגת העשייה, שאינה קיימת אצל המלאכים, משום שעשייה היא כוח מסוג אחר מדיבור.

כמו הדיבור שמלביש את המחשבה שבשעה שמדבר אינו יכול לחשוב בלתי מה שמדבר משא"כ עשיה כו'. ומחשבה ודיבור בחי' בריאה יצירה בחי' לבושין דמנייהו פרחין נשמתין כו'.

כמו הדיבור, שמלביש את המחשבה, כך שבשעה שאדם מדבר הוא אינו יכול לחשוב על דבר מלבד מה שהוא מדבר; ואילו בעשייה אין הדבר כך וכו'. המחשבה והדיבור, בחינות הבריאה והיצירה, הם בחינת לבושים, "שמהם פורחות נשמות" וכו'.

הדיבור מלביש את המחשבה במידה כזאת, שבשעת הדיבור אפשר לחשוב רק על מה שאומרים; אך העשייה אינה כך. המחשבה והדיבור, הבריאה והיצירה, הם "לבושים", ומהם, כלשון הקבלה, "פורחות נשמות".

11 וגופין בחי' אצי' כמשל כח הראיה שמתפשט בעין כו'. ולכן בקדושה עילא ותתא כחדא כי ישראל הם למעלה ולמטה ובתוכם מלאכים דבור שהם ממוצעים כו' וג"פ קדוש הם ג"כ אל שדי.

ו"גופים" הם בחינת אצילות, כמו כוח הראיה שמתפשט בעין וכו'. לכן בקדושה העליון והתחתון הם כאחד, כי ישראל נמצאים למעלה ולמטה, ובתוכם המלאכים, שהם דיבור ומשמים ממוצעים וכו'. ושלוש פעמים "קדוש" הן גם אל שדי,

אצילות נקראת "גופים", כמו כוח הראיה שמתפשט בתוך העין עצמה, ואילו בריאה ויצירה הן רק לבושים. לכן הקדושה מחברת את העליון עם התחתון: ישראל נמצאים הן למעלה, ששורשם במחשבה, והן למטה, בגוף; והמלאכים, שהם בחינת דיבור, עומדים ביניהם ומשמים ממוצעים.

אל אדני. אל הוי"ה. אל הוא ל"א קוצי דשערי וקדוש גדל פרע שער ראשו⁵¹ ת"י נימין כוי וכולן בחי ג' חללי דגולגלתא דא"א כוי וכל זה מבחי משה דעת פנימיות המדות.

אל אדני, אל הוי"ה. "אלי" הוא ל"א קוצי דשערי, ו"קדוש" — "גדל פרע שער ראשו" — הוא ת"י נימין וכו'. וכולם בחינת שלושת חללי הגולגולת של אריך אנפין וכו'. וכל זה נמשך מבחינת משה: דעת, פנימיות המדות.

שלוש הפעמים "קדוש" מקבילות לשמות אל שדי, אל אדני ואל הוי"ה. בגימטריה, "אלי" (31) הוא שלושים ואחד קוצי השער, ו"קדוש" (410) הוא ת"י נימין; הדבר מזכיר את הנזיר, המכונה "קדוש", שמגדל את שער. כל אלה שייכים לשלושת חללי הגולגולת של אריך אנפין, הבחינה החיצונית של כתר, וכולם נמשכים באמצעות משה, שהוא דעת, הפנימיות של המדות.

12 וזהו שמשוה משה לא פסיק טעמא.⁵² כי אברהם שבכריאה ושכאצילות אינם מסוג⁵³ א' שבכריאה התחדשות ואנכי עפר ואפר⁵⁴ כוי.

וזהו [הטעם לכך] שב"משה משה" אין הפסק בטעם. שהרי אברהם שבכריאה ואברהם שבאצילות אינם מאותו סוג: בכריאה יש התהוות חדשה, ו"ואנכי עפר ואפר" וכו'.

כשקרא ה' "משה משה" מתוך הסנה הבוער, אין הפסק בטעם בין שתי הפעמים של השם, כפי שמציין הזוהר, בשונה מן הקריאה "אברהם אברהם". הסיבה היא שאברהם שבכריאה אינו מאותו סוג כמו אברהם שבאצילות: בכריאה הוא יש נברא חדש, "עפר ואפר".

אבל משה שבאצילות ושככריאה שוין כי הוא בחי פנימיות והוא בחינת קו וחוט האור א"ס שבכל העולמות שוה כוי. (עיי' בהרמ"ז פ' תרומה בדף קל"ד ב'):^{55, 56}

אבל משה שבאצילות ומשה שבכריאה שווים, שכן הוא בחינת פנימיות, והוא בחינת קו וחוט של אור אין סוף, השווה בכל העולמות וכו'. (ראו בהרמ"ז, פרשת תרומה, דף קל"ד ב').

משה, לעומת זאת, זהה באצילות ובכריאה, מפני שהוא הפנימיות: הקו, חוט של אור אין סוף, העובר בשווה בכל העולמות. ההערה שבסוגריים מפנה לפירוש הרמ"ז על הזוהר, פרשת תרומה, דף קל"ד ב'.

קטע 5 • 13-16

שש שנים והשביעית

13 שש שנים יעבד.⁵⁷ בחי עורות עבודין שעלו מן הרחצה רוחצות ריחוץ ולבון כי שש שנים שית אלפי שנין בחינת לבושין ואברהם בא בימים יומין עלאין.⁵⁸

"שש שנים יעבד": בחינת עורות שעובדו, שעלו מן הרחצה, "רוחצות" — רחיצה והלכנה. שכן "שש שנים" הן ששת אלפי השנים, בחינת לבושים; ו"אברהם בא בימים" — הימים העליונים.

את "שש שנים יעבד" שבפרשה דורשים מלשון עיבוד: עיבוד עורות. לבושי הנשמה צריכים עיבוד ורחיצה עד שילבינו, כמו הכבשים "העולות מן הרחצה". שש השנים הן ששת אלפי שנות העולם — הזמן שבו נוצרים הלבושים; ו"אברהם בא בימים", כלומר הגיע לימים העליונים המלבישים את הנשמה.

ויקרב ימי דוד⁵⁹ אינן יומין כו'. זכאין מרי דתיובתא כו'. ולכאורה הלא הדבר תלוי במצות ומע"ט.

"ויקרב ימי דוד למות" — אותם ימים וכו'. "זכאין מרי דתיובתא" וכו'. ולכאורה, האם הדבר אינו תלוי במצוות ובמעשים טובים?

כך נאמר גם על "ויקרב ימי דוד למות", ובקטע בזוהר העוסק בימי אברהם נאמר: "זכאים בעלי התשובה". אך מתעוררת שאלה: האם יצירת לבושי הנשמה אינה תלויה במצוות ובמעשים טובים?

ומה ענין ליומין להיות לבושים. אך הנה כתיב והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים⁶⁰ כו'.

אם כן, מה הקשר בין "ימים" לבין לבושים? אלא שנאמר: "והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים" וכו'.

לכאורה, מה הקשר בין ימים ללבושים? התשובה מתחילה בברכת אביגיל לדוד, שנפשו תהיה "צרורה בצרור החיים".

וכמו שצריך להיות צרור לזורקו למעלה כצורר אבן במרגמה^{61,62} כו' וגם ע"י לבושים שהוא בחי מסך יכול לראות אור הבהיר מה שאין יכול לראות בלא מסך כו'.

וכשם שצריך לקשור אותה כדי להשליכה למעלה, "כצורר אבן במרגמה" וכו'; כך גם באמצעות לבושים, שהם בחינת מסך, אפשר לראות את האור הבהיר, שאי אפשר לראותו בלי מסך וכו'.

קושרים אבן בתוך קלע כדי שיוכלו להשליך אותה גבוה; וכך גם הלבושים מרוממים את הנשמה. הלבושים משמשים גם כמסך, ומאפשרים להביט באור בהיר שאי אפשר לראותו בלי מסך.

14 והנה תומ"צ כמו שהם למעלה אור בהיר וצריך להתגשם ולבא מלמעלה מהזמן לתוך הזמן ולכן הזמן דוקא הם הלבושים.

והנה, התורה והמצוות כפי שהן למעלה הן אור בהיר, ועליהן להתגשם ולרדת מלמעלה מן הזמן אל תוך הזמן; לכן הזמן דווקא הוא הלבוש שלהן.

התורה והמצוות כפי שהן למעלה הן אור בהיר מכדי שניתן יהיה לראותו ישירות. עליהן ללבוש צורה גשמית ולרדת מלמעלה מן הזמן אל תוך הזמן, ולכן הזמן, כלומר הימים, הוא הלבוש שלהן.

אך שלא ישאר למטה לזה צ"ל עבוד עורות וריחוץ והכל הוא ע"י משה רע"מ שהוא מאכיל ומשקה הצאן וגם מרחיץ אותן כו'. והיינו ע"י התפלה אהוי"ר גדפין כו'.

אך כדי שלא יישארו למטה, יש צורך בעיבוד העורות וברחיצה. כל זה נעשה באמצעות משה, הרועה הנאמן, שמאכיל ומשקה את הצאן וגם רוחץ אותו וכו'. כלומר, באמצעות התפילה: אהבה ויראה, שהן "כנפיים" וכו'.

כדי שהלבושים לא יישארו למטה, הם זקוקים ל"עיבוד" ולרחיצה שתוארו קודם. משה, הרועה הנאמן, מספק זאת: הוא מאכיל ומשקה את צאנו וגם רוחץ אותו, והוא עושה זאת באמצעות התפילה, שאהבה ויראה שבה הן ה"כנפיים" המרוממות אותה למעלה.

15 ובשביעית יצא לחפשי⁶³ חנם. חנם בלא מצות.⁶⁴ כי יש מאן דאמר מצות בטלות לע"ל⁶⁵ ולא קיי"ל

הכי אעפ"כ המצות יהיו באופן אחר

"ובשביעית יצא לחפשי חנם" — "חנם": בלי מצוות. שכן יש מי שאומר שהמצוות יתבטלו לעתיד לבוא, ואילו אנו איננו פוסקים כך; ואף על פי כן, המצוות יהיו באופן אחר,

הפסוק ממשיך: "ובשביעית יצא לחפשי חנם", ועל העבד הזוהר דורש את המילה "חנם" — בלי המצוות. כאן "השביעית" היא האלף השביעי, לאחר ששת אלפי השנים. דעה אחת בגמרא סוברת שהמצוות יתבטלו לעתיד לבוא, אך אנו איננו פוסקים כך; אלא שהמצוות יקבלו צורה אחרת.

כי יהיו קרבנות כמ"ש ביחזקאל⁶⁶ ולא כמו עכשיו ילכו מחיל אל חיל⁶⁷ עליות וירידות אלא מנוחה לחיי העולמים:

שכן יהיו קרבנות, כמו שכתוב ביחזקאל; ולא כפי שהדבר כיום, שבו "ילכו מחיל אל חיל" — עליות וירידות — אלא תהיה מנוחה לחיי העולמים.

אז יהיו קרבנות, כפי שמתואר ביחזקאל (פרק מ"ג, לפי הערת קה"ת), והעבודה לא תהיה עוד בעליות ובירידות כפי שהיא כיום, כש"ילכו מחיל אל חיל". במקום זאת תהיה מנוחה, לחיי העולמים.

16 וזהו ואלה המשפטים מלשון כמשפט הראשון⁶⁸ כהלכתא קדמייתא⁶⁹ הלכות הילוך כו'. אשר תשים לפניהם⁷⁰ בפנימיותם פנימיות המדות מבחי' משה והיה זה אחר מ"ת שאמרו ישראל למשה דבר אתה ונשמעה⁷¹ כו'.

וזהו [פירוש] "ואלה המשפטים" — מלשון "כמשפט הראשון", [שתורגם] "כהלכתא קדמייתא"; הלכות, מלשון הילוך וכו'. "אשר תשים לפניהם" — בפנימיותם, פנימיות המדות, מבחינת משה. וזה היה לאחר מתן תורה, כשאמרו ישראל למשה: "דבר אתה ונשמעה" וכו'.

המאמר מסתיים במקום שבו התחיל: המשפט קשור ל"כמשפט הראשון", שהתרגום מתרגם "כהלכתא קדמייתא", ולכן המשפטים הם הלכות, מלשון הילוך, הליכה; ו"לפניהם" פירושו לתוך פנימיותם, אל הליכה הפנימית של המדות, הנמשכת משה. הדבר היה לאחר מתן תורה, כשישראל ביקשו משה: "דבר אתה ונשמעה".

בעבודה

"עשב" הדעת נמשך למטה לפי עבודתו של האדם מלמטה, בתורה ובתפילה, שכן התורה מזככת את התפילה. המצוות של כל יום נעשות לבושי הנפש, ויש לכבס אותם באמצעות התפילה, שאהבה ויראה שבה הן הכנפיים המעלות אותם.

שאלות לשיחה

1. מדוע בהמה, שבגימטרייה היא כ"ן, מייצגת את נשמות הבריאה, ובאיזה מובן אפילו המלאכים הגדולים שבה חסרי דעת?
2. כיצד הניגוד בין אצילות, "מהעלם לגילוי", לבין בריאה, "יש מאין", מסביר מדוע הבריאה זקוקה ל"עשב" מלמעלה?
3. מדוע רק משה, ששורשו למעלה מאצילות, יכול להמשיך דעת בבריאה, ביצירה ובעשיה, וכיצד שמו וה"משה משה" שאין ביניהם הפסק מבטאים זאת?
4. מה מלמדת ההשוואה לכדור על מדרגת ישראל כעברי, "מעבר לנהר"?
5. מדוע לבושי הנשמה נקראים "ימים", ומדוע יש לכבס אותם באמצעות התפילה?

מקורות והפניות

הערות

פסוקה 2

1 ואלה המשפטים

ההערה מפנה לאור התורה על משפטים, עמוד 1125, בקשר לפסוק "ואלה המשפטים". הערה נוספת שם (76:34) מתעדת הגהה באותו עמוד, במילים "ואנכי עפר ואפר", בעניין הבריאה כיש מאין.

הערת קה"ת

ראה אה"ת משפטים ע' א'קכה.

2 ואלה המשפטים

הפסוק הפותח את הפרשה: "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם". המאמר חוזר אליו בסופו, שם המשפטים נקבעים בתוך פנימיותם של ישראל באמצעות משה.

Exodus 21:1 שמות כ"א:א'

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם:

Now these are the ordinances which thou shalt set before them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 וזרעתי את בית ישראל

ירמיהו מתנבא שיבואו ימים שבהם ה' יזרע את בית ישראל ואת בית יהודה ב"זרע אדם ובזרע בהמה". אדמו"ר הזקן קורא את שני סוגי הזרעים כשני סוגי נשמות, מאצילות ומבריה.

Jeremiah 31:27 ירמיהו ל"א:כ"ז

הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻמֵּי ה' וְזָרַעְתִּי אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה זָרַע אָדָם וְזָרַע בְּהֵמָה:

Behold, the days come, saith the L-RD, that I will sow the house of Israel and the house of Judah with the seed of man, and with the seed of beast.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמיה' לא, כז.

4 בהמה בגימטריא ב"ן

שם אדמו"ר הזקן מפנה ל"ביאור על ואלה המשפטים" וחוזר על הדברים: בהמה היא ב"ן, נשמות הבריה; אדם הוא מ"ה, נשמות האצילות, שכן אצילות היא אדם, "אדמה לעליון", והיא רק מעבר מהעלם לגילוי, בשונה מבריהא שהיא יש מאין. הוא מוסיף שבאצילות עצמה יש ארבע מדרגות: נפש, רוח ונשמה דאצילות הן הבריהא, היצירה והעשיה שבה, ואילו חיה ויחידה נקראות אצילות דאצילות.

הערת קה"ת

בלקו"ת צו ח, ב מצוין לכאן.

5 ועל דמות הכסא

בחזון המרכבה של יחזקאל, מעל דמות הכיסא מופיעה "דמות כמראה אדם". המאמר מפרש את הכיסא כעולם הבריהא, ואת ה"אדם" שמעליו כאצילות.

Ezekiel 1:26 יחזקאל א':כ"ו

וּמִמֶּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁוֹ כְּמֶרְאָה אֶבֶן־סַפִּיר דְּמוּת קָסָא וְעַל דְּמוּת הַקָּסָא דְּמוּת כְּמֶרְאָה אָדָם עָלָיו מְלַמְעָלָה:

And above the firmament that was over their heads was the likeness of a throne, as the appearance of a sapphire stone; and upon the likeness of the throne was a likeness as the appearance of a man upon it above.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, כו.

6 עולם הכסא הוא עולם הבריהא

קטע מן המאמר הזה, הפותח במילים "עולם הכסא הוא עולם הבריהא", מצוטט ביהל אור על תהילים, בעמוד 343.

הערת קה"ת

קטע מכאן מובא ביהל אור ע' שמג.

7 כאריה ישאג

הושע מתנבא: "אחרי ה' ילכו, כאריה ישאג". המאמר משתמש במילים אלה לתיאור המלאכים השואגים שבמחנה מיכאל, בדמות פני האריה שבמרכבה.

Hosea 11:10 הושע י"א:י'

אַחֲרַי ה' יֵלְכוּ כְּאַרְיֵה יִשָּׂאֵג כִּי־הוּא יִשָּׂאֵג וְיִתְרַדּוּ בְּנֵי־מִיָּם:

They shall walk after the L-RD, Who shall roar like a lion; For He shall roar, And the children shall come trembling from the west.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8 הגם שלגבי מטה נחשב הדעת גדול

שם מצטט אדמו"ר הזקן את ההסבר על "ואלה המשפטים": המלאכים נקראים "בהמות" ונחשבים בלי דעת כיחס למעלה, מפני שהשגתם היא רק במלכות. גם לנשמות ישראל יש מדרגה זו — "אחר ה' ילכו, כאריה ישאג", בדומה לפני האריה שבמרכבה — אך יש להן גם מדרגה גבוהה יותר, מדרגת "אדם", באמצעות התורה.

הערת קה"ת

בלקו"ת ויקרא ג, ד מצוין לכאן.

פסוקה 3

9 אדם ובהמה תושיע ה'

"צדקתך כהררי אל, משפטיך תהום רבה; אדם ובהמה תושיע ה'". המאמר מוצא בכך את שתי הבחינות של המרכבה דבריהא: "אדם", שהוא דעת, ו"בהמה".

Psalms 36:7 תהילים ל"ו:ז

צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי־אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ ה':

Thy righteousness is like the mighty mountains; Thy judgments are like the great deep; Man and beast Thou preservest, O L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהילים לו, ז.

10 אבל אדם דאצי' הוא בחי' אדמה לעליון

באור התורה על בראשית מוסברות מילים אלה: "כלומר, ז"א הוא 'אדמה לעליון, עתיק יומין". ההערה מפנה גם לאור התורה על ויקרא, כרך 4,

פסוקה 4

16 גילוי א"ס ממש

בקטע מאור התורה המצוטט בהערה נאמר כי קביעת המאמר הזה, שאצילות היא גילוי של אין סוף עצמו, נראית כסותרת את הכתוב בואתחנן, פרק ב. הוא מיישב זאת כך: המאמר הזה הולך בעקבות הפרדס, ואילו ואתחנן הולך בעקבות רבי מנחם רקנאטי.

הערת קה"ת

ע"י לקו"ת פ' ואתחנן פ"ב. מאמרי אדה"י ענינים ע"י קפב. ובאוה"ת פ' ואתחנן ע"י רכו וז"ל: וצ"ע דלכאורה סותר למ"ש בד"ה ואתחנן פ"ב, ויש ליישב דמ"ש"כ וכן מ"ש בביאור ואלה המשפטים זהו לפ"ד הפרדס שער עצמות וכלים, ומ"ש בד"ה ואתחנן זהו לפ"ד הר"מ מקראנטי הובא בפרדס שער המלי' פ"א שאעפ"י שהפרדס השיג עליו עכ"ז לפי קבלת האר"ז בענין הצמצום ומק"פ יש ליישב דבריו על נכון ושהע"ס שרשם מהרשימו שמשם שרש הכלים אמנם גם דעת הפרדס ושטתו יש ליישב ג"כ עכ"ל. ראה ג"כ ד"ה פקודא ליתן מחצית השקל לכ"ק אדה"י (נדפס בקונטרס בפ"ע נ"י. תשכ"ג). ובביאורו"ה להצ"צ פ' לך לך ע"י כט. ועמוד עג. באוה"ת בראשית כר ה' התקננו, א מוסיף ("וע' בעבה"ק ח"א פ' בגד"ה ונת' במ"א").

17 לאו דאית לך צדק ידיעא

בתפילת אליהו (פתח אליהו) נאמר לה' שהוא מראה לעולם צדק ומשפט, "אבל לא שיש לך צדק ידוע, שהוא משפט", שכן הוא אינו אף אחת מהמדות האלה. המאמר מביא זאת ביחס לאצילות: הספירות הן רק גילוי של אין סוף, כדי "להראות" כיצד הוא מנהיג את העולם.

Tikkunei Zohar 17b:5-7 תקוני זוהר י"ז ב:ה-ז

אבל לאו דאית לך צדק ידיעא דאיהו דין. ולא משפט ידיע' דאיהו רחמי ולא מכל אליו מדות כלל. קום רבי שמעון ויתחדשון מלין על ידך דהא רשותא אית לך (נ"א אתיהיב לך) לגלגלא רזין טמירין על ידך מה דלא אתיהיב רשו לגלגלא לשום בר נש עד כען. קם רבי שמעון פתח ואמר לך י"י הגדולה והגבורה וכו'

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

18 ובא לידי גילוי בחכמה

ההערה מפנה לאור התורה, שמות כרך 8, עמ' 2998, ולואתחנן, עמ' 122, בעניין התגלות המדרגה הנעלמת בחכמה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת שמות כרך ח ע' ב'תתקצח. ובאוה"ת ואתחנן ע"י קכב.

19 בבריאה התחדשות יש מאין

שם כותב אדמו"ר הזקן שאצילות, מלשון "ואצלת", היא מעבר מהעלם לגילוי בלבד, ואילו בריאה היא יש מאין, "כמבואר בביאור על 'ואלה המשפטים'". לכן המשכת הקו מאור אין סוף היא אצילות, כמו זיו השמש הכלול בשמש לפני שהוא מאיר החוצה; ואילו אדם קדמון, הכולל עשר ספירות, נקרא בריאה, יש מאין.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת מסעי צה, א. סה"מ תקס"ג ע"י רצג. אוה"ת ויקרא כרך ב ע' תסג. ביאורו"ה להצ"צ ע"י כט. אוה"ת ענינים ע"י קנח.

20 ואנכי עפר ואפר

כאשר אברהם מבקש על סדום, הוא אומר: "ואנכי עפר ואפר". המאמר מביא זאת כקולה של בריאה — נברא, יש מאין.

Genesis 18:27 בראשית י"ח:כ"ז

וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא הוֹאֲלֹתִי לְדָבָר אֶל־אֲדֹנָי וְאֶנְכִּי עֹפֶר וָאֶפֶר:

עמוד 964.

הערת קה"ת

"רי"ל ז"א הוא אדמה לעליון עתיק יומין" — אוה"ת בראשית כרך ה' התקננו, א. ראה אוה"ת ויקרא כרך ד' ע' תתקסד.

11 אדמה לעליון

שם מסביר אדמו"ר הזקן ש"אדם" הוא הביטוי הכולל והמקיף של ארבע החיות שבמרכבה: פני האריה מימין ופני השור משמאל, אך ל"אדם" אין ימין ושמאל. לכן הוא נקרא אדם, מלשון "אדמה לעליון", כמו ה"אדם" שעל הכיסא.

הערת קה"ת

נסמן לעיל סט, ב.

12 אדמה לעליון

אלה דברי מלך בבל: "אעלה על במתי עב, אדמה לעליון". החסידות מפרשת את השם "אדם" מלשון "אדמה", שכן "אדם" דאצילות דומה לבחינה שמעליו.

Isaiah 14:14 ישיעיהו י"ד:י"ד

אֶעֱלֶה עַל־בְּמֹתַי עַב אֲדָמָה לְעִלְיוֹן:

I will ascend above the heights of the clouds; I will be like 'the Most High

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

13 שאינו רק מהעלם אל הגילוי

אור התורה שואל כיצד ייתכן שאצילות היא רק "מהעלם אל הגילוי", והרי נאמר "חכמה מאין תמצא", כלומר יש מאין, כפי שמוסבר בתניא, חלק ב, פרק 9. הוא משיב שביחס לאין סוף עצמו, סובב כל עלמין, החכמה אכן נחשבת יש מאין; ואילו אצילות נקראת "אדמה לעליון", כלומר רק מהעלם אל הגילוי, ביחס לאדם קדמון, שגם הוא נקרא אין סוף בדרך השאלה, משום שהוא למעלה מהכלים של אצילות.

הערת קה"ת

פרדס שער טז. באוה"ת בלק ע' תתקפד, ובאוה"ת ענינים ע"י רא ואילך שואל "איך אצ"י אינו רק מההעלם אל הגילוי והחכ"י מאין תמצא, ומבואר הפ"י שהוא יש מאין וכמ"ש בתניא ח"ב פ"ט, וצ"ל הפ"י דלגבי א"ס ממש הסוכ"ע החכמה הוא יש מאין. . . אך מה שנק' אצ"י ואדמה לעליון ר"ל לגבי א"ק שנק' ג"כ בשם א"ס בהשאלה לפי שהוא למעלה מהכלים דאצ"י. . . ולגבי בחי' א"ק נקרא אצ"י אדמה לעליון שאינו רק מהעלם אל הגילוי" ע"ש.

14 שאינו רק מהעלם אל הגילוי

בהערת קה"ת מובא שער 16 של פרדס רימונים כמקור לתיאור זה של אצילות: אין בה אלא מעבר מן הנסתר אל הגלוי.

Pardes Rimmonim 16 פרדס רימונים ט"ז

15 ויאצל

ה' ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים". והם התנבאו. המילה מעניקה לאצילות את שמה: מה שהיה נסתר אצל משה התגלה אצל הזקנים.

Numbers 11:25 במדבר י"א:כ"ה

וַיֵּרֶד ה' עֲנָן וַיִּדְבֶּר אֵלָיו וַיֹּאצֵּל מִן־הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל־שִׁבְעִים אִישׁ הַזִּקְנִים וַהֲיָה כְנֹחַ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יָסֻפוּ:

And the L-RD came down in the cloud, and spoke unto him, and took of the spirit that was upon him, and put it upon the seventy elders; and it came to pass, that, when the spirit rested upon them, they prophesied, but they did so no more.

הפסקה הבאה.

Psalms 104:14 תהילים ק"ד:י"ד

מִצְמִיחַ חֲצִיר לְבִהמָה וְעֵשֶׂב לְעִבְדַּת הָאָדָם לְהוֹצִיא לָחֶם מִן־הָאָרֶץ:

Who causeth the grass to spring up for the cattle, And herb
for the service of man; To bring forth bread out of the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 5

26 עשב הוא לפי עבודת האדם

"הוא מצמיח חציר לבהמה ועשב (עשב) לעבודת האדם". לאחר שהביא את המחצית הראשונה של הפסוק, המאמר קורא כעת את המחצית השנייה: צמיחת העשב תלויה ב"עבודת האדם".

Psalms 104:14 תהילים ק"ד:י"ד

מִצְמִיחַ חֲצִיר לְבִהמָה וְעֵשֶׂב לְעִבְדַּת הָאָדָם לְהוֹצִיא לָחֶם מִן־הָאָרֶץ:

Who causeth the grass to spring up for the cattle, And herb
for the service of man; To bring forth bread out of the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

27 אל דעות

בשירתה אומרת חנה: "כי אל דעות הי". את לשון הרבים קוראים כרומות לשתי בחינות של דעת, דעת עליון ודעת תחתון.

I Samuel 2:3 שמואל א ב':ג

אֶל־תִּרְבוּ וּתְדַבְּרוּ גְבוּהָה גְבוּהָה יִצְאָ עֲתָק מִפִּיכֶם כִּי אֵל דְּעוֹת HAVAYAH וְלֹא תִתְכַּנְּנוּ עֲלֵלוֹת:

Multiply not exceeding proud talk; Let not arrogancy come
out of your mouth; For the L-RD is a G-d of knowledge, And
by Him actions are weighed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

28 תלמוד בבריאה

שם מצטט אדמו"ר חזקן את הכוונות המיסטיות ללימוד: הכוונות לתלמוד קשורות לשמות הכלים החיצוניים של נוקבא דועיר אנפין דאצילות, אף שהתלמוד הוא בבריאה. הוא מסביר שכל התורה היא באצילות, אך המקרא יורד ומתלבש בעשיה, המשנה ביצירה והתלמוד בבריאה, ואילו הקבלה נשארת באצילות ואינה מתלבשת בלבוש.

הערת קה"ת

נסמן לעיל י, א.

29 כי תקנה

"כי תקנה עבד עברי, שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחופשי חנם". המאמר מפרש את "כי תקנה" כלשון קניין — המשכה מאצילות.

Exodus 21:2 שמות כ"א:ב'

כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עֲבָרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבִשְׁבִיעִית יֵצֵא לְחֹפְשִׁי חָנֹם:

If thou buy a Hebrew servant, six years he shall serve; and
in the seventh he shall go out free for nothing

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

30 קנין הוא באצ"י

ההערה מצטטת מאמר זה: כשם שבקניין הדבר נשאר כפי שהיה קודם ורק עבר מרשות אחת לאחרת, כך כל ענייניו של אצילות אינו חידוש, אלא גילוי של מה שהיה בהעלם.

הערת קה"ת

"דכמו הקנין הרי הוא אותו הדבר שהי מקודם אלא שנעתק מרשות לרשות, כך הוא גם בכללות האצ"י שאינו דבר חדש כ"א הוא רק גילוי ההעלם בלבד

And Abraham answered and said: 'Behold now, I have taken
upon me to speak unto the L-rd, who am but dust and ashes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית יח, כו. באוה"ת ע' אקכה יש כאן הגה"ה בענין בריאה יש מאין.

21 כאשר אברהם מבקש על סדום, הוא אומר: "ואנכי עפר ואפר". המאמר מביא זאת כקולה של בריאה — נברא, יש מאין.

Genesis 18:27 בראשית י"ח:כ"ז

וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא הוֹאֵלֶתִי לְדָבָר אֶל־אֲדֹנָי וְאֲנֹכִי עֹפֵר וְאָפֵר:

And Abraham answered and said: 'Behold now, I have taken
upon me to speak unto the L-rd, who am but dust and ashes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

22 עשב (ע"ב שי"ן)

התיקונים קורא את המילה "עשב" כע"ב ושי"ן: יעקב, הכולל את שלושת האבות, עולה לשמות של ע"ב. הוא מחיל על עשב זה את הפסוק "ועשב לעבודת האדם".

Tikkunei Zohar, Tikkun 51 • 86b:6 תקוני' תיקון נא

וְהָאֵשׁ שִׁי דְתַלְתָּ אֲבָהוֹן אֵינוֹן, אֵלָא שִׁי עֲלָא עֲנַפִּי אֵילָנָא, שִׁי תַתָּא שְׁרָשִׁי אֵילָנָא, וּבְגִין דָּא וְכָל שִׁיחַ דָּא צִדִּיק, וְכָל עֵשֶׂב ע"ב שִׁי דָא יַעֲקֹב כָּלִיל תַּלְתָּ אֲבָהוֹן, דְּאֵינוֹן עֲנַפִּי אֵילָנָא, וְסִלְקִין לְשִׁבְעִין וּתְרִין שְׁמֵהוּ דְּוִיסַע וְיָבֵא וְיִט, דְּבָהֵאִי שְׁמָא אֲתִבְרִיאָא עֲשִׁבִין וְאֵילָנִין דְּאֵינוֹן נִשְׁמַתִּין דְּצִדִּיקָנָא, וְהָאֵשׁ עֵשֶׂב עֲלִיָּה אֲתָמֶר (תהלים קד יד) וְעֵשֶׂב לְעִבְדוֹת הָאָדָם לְהוֹצִיא לָחֶם מִן הָאָרֶץ, לָחֶם אֲפִירִים אָכַל אִישׁ (שם עח כו), וְאִיהוּ נִהְמָא דְּאוֹרִיָּיתָא.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

Zohar I, 25b זח"א כה, ב

הערת קה"ת

ת"ו תי' נא. ראה זח"א כה, ב.

23 עשב בשדך

"ונתתי עשב בשדך לבהמתך, ואכלת ושבעת". המאמר קורא את הפסוק מילה במילה: "אני" הוא אין סוף, "עשב" הוא ההשפעה, "שדך" הוא שדה התפוחים, ו"בהמתך" הן המדרגות של בריאה.

Deuteronomy 11:15 דברים י"א:ט"ו

וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בַּשָּׂדֶךְ לְבִהמָתְךָ וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ:

And I will give grass in thy fields for thy cattle, and thou
shalt eat and be satisfied

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

24 בהמות בהררי אלף

"כי לי כל חיתו יער, בהמות בהררי אלף". המאמר מציב אותן "בשדך", כמקבלות הראשונות של העשב.

Psalms 50:10 תהילים נ':י'

כִּי־לִי כָל־חַיְתוֹי־יָעַר בְּהֵמוֹת בְּהַר־אֵלֶף:

For every beast of the forest is Mine, and the cattle upon a
thousand hills

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

25 מצמיח חציר לבהמה

"מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבודת האדם". כאן המאמר מביא את מחציתו הראשונה של הפסוק, וכונה על חלקו השני, "עבודת האדם", בתחילת

31 כמאמר ברוך עושך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בנוסח קידוש לבנה.

32 ברוך עושך . . ברוך קונך

ההערה מצטטת הערת שוליים זו: הברכה היא לפי נוסח הארז"ל, בסדר ארבעת העולמות עשה, יצירה, בריאה ואצילות; ואילו במסכת סופרים, כפי שהיא נדפסה, מופיע סדר אחר, ראשי התיבות שלו הם יעקב; וראו טור, אורח חיים, סוף סימן 426.

הערת קה"ת

"כנוסח הארז"ל (כסדר ד' עולמות אבי"ע) — ובמס' סופרים (פ"ב ה"ב) לפנינו בשינוי סדר (בר"ת יעקב). וראה טאו"ח סו"ס תכו". — לקו"ש חל"ה ע' 41 הערה 21. בענין ד' קנינים — ראה אוה"ת ענינים ע' צב.

33 לעשות מלאכתו

יוסף כנס לבית "לעשות מלאכתו". המאמר מציג אותו כדגם לנשמה מאצילות, העוסקת בעולם אך אינה משתנה.

Genesis 39:11 בראשית ל"ט:יא

וַיְהִי כַּהֵימּוֹם הַהוּא וַיָּבֹא הַבֵּיתָה לַעֲשׂוֹת מְלָאכְתּוֹ וְאִין אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַבֵּית שָׁם בְּבֵיתָה:

And it came to pass on a certain day, when he went into the house to do his work, and there was none of the men of the house there within

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לט, יא.

34 למבדק בכתבי חושבניה

אונקלוס מתרגם "לעשות מלאכתו" כ"למבדק כתבי חושבניה". מכאן לומד אדמו"ר הזקן שעסקיו של יוסף לא הפסיקו את היותו מרכבה.

Onkelos Genesis 39:11 תרגום אונקלוס על בראשית ל"ט:יא

וְהוּא בְּיוֹמָא הַדִּין וְעַל לְבִיתָא לְמַבְדֵּק בְּכַתְבֵּי חֲשֻבְנִיָּה וְלִית אִנְשׁ מֵאֲנָשֵׁי בֵּיתָא תַּמָּן בְּבֵיתָא:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

35 והנה אצי . . וזהו נשמה דאצילות

על הקטע המתחיל "והנה, אצילות היא עניין מה שנאמר ביוסף" ומסתיים "וזהו נשמה דאצילות" מפנה ההערה למאמר "וספרתם" שבספר המאמרים תרס"ו, עמוד 217.

הערת קה"ת

ראה ד"ה וספרתם בסה"מ תרס"ו ע' ריו.

36 הערת קה"ת מפנה לPsalms 73:11 למילים האלה.

Psalms 73:11 תהילים ע"ג:יא

וְאָמְרוּ אִיכָּה יִדְעִיָּאל וַיֵּשׁ דַּעַה בְּעִלְיוֹן:

And they say: 'How doth G-d know? And is there knowledge in the Most High

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37 אשר התהלכתי לפניו

אברהם אומר לעבדו: "ה', אשר התהלכתי לפניו, ישלח את מלאכו איתך". המאמר מפרש את "התהלכתי לפניו" כביטול המתמיד של מרכבה.

Genesis 24:40 בראשית כ"ד:מ

וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִי אֲשֶׁר־הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנָיו יִשְׁלַח מַלְאָכּוֹ אִתָּךְ וְהִצְלִיחַ דְּרָכְךָ וְלִקְחַת אִשָּׁה לְבָנִי מִמִּשְׁפַּחְתִּי וּמִבֵּית אָבִי:

And he said unto me: The L-RD, before whom I walk, will send His angel with thee, and prosper thy way; and thou shalt take a wife for my son of my kindred, and of my father's house

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כד, מ.

38 ישעיהו מדמה את דאגתו של ה' לדאגתו של רועה: "כרועה הוא רועה את עדיו; את הטלאים הוא אוסף בורעו". המאמר מחיל את הדימוי על משה, הרועה הנאמן, הזן את צאנו.

Isaiah 40:11 ישעיהו מ':יא

כִּרְעָה עֲדָרֹו יִרְעָה בְּרֹעֵו יִקְבֹּץ טְלָאִים וּבְחִיקֹו יִשָּׂא עֲלוֹת יְנֵהֶל:

Even as a shepherd that feedeth his flock, That gathereth the lambs in his arm, And carrieth them in his bosom, And gently leadeth those that give suck

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

39 משה הוא משמטה ראשונה

שם מסביר אדמו"ר הזקן שהעולם הזה הוא השמיטה השנייה, ואילו הראשונה הייתה עולם התוהו, ממידת החסד הנקראת מים. שתי נשמות משם, חנוך ומשה, ירדו לשמיטה זו כדי לתקן את העולמות, כפי שגלגלד מן "מן המים משיתיהו"; ומכיוון ששורשן הוא בביטול גדול הרבה יותר, אמר משה: "ונחנו מה". בנב, א הוא ממשיך לדון בהבדל בין תוהו, שספירותיו היו נקודות יחידות, לבין תיקון, שבו נעשו למבנים שלמים.

הערת קה"ת

ראה לעיל נא ד. ושם נב, א.

40 כי מן המים משיתיהו

בת פרעה קוראת לו משה, "כי מן המים משיתיהו". המאמר מפרש את "המים" כשמיטה הראשונה, של חסד.

Exodus 2:10 שמות ב':י

וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַתְּבָאָהּ לְבַת־פַּרְעֹה וַיְהִי־לָהּ לְבֵן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר כִּי מִן־הַמַּיִם מְשִׁיתִהוּ:

And the child grew, and she brought him unto Pharaoh's daughter, and he became her son. And she called his name Moses, and said: 'Because I drew him out of the water

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ב, י.

41 ונחנו מה

משה ואהרן אומרים לעם המתלונן: "ונחנו מה כי תלינו עלינו". המאמר

שומע במילה "מה" את מדרגת מ"ה של משה.

Exodus 16:7 שמות ט"ז:

ובקר וראיתם את־כבוד ה' בשמעו את־תלנתיכם עליה ונחנו מה כי תלינו עלינו:

and in the morning, then ye shall see the glory of the L-RD; for that He hath heard your murmurings against the L-RD; 'and what are we, that ye murmur against us

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טז, ז.

42 שחלתיה

אונקלוס מתרגם את "משיתהו" במילה שמשמעותה "משכתי החוצה", ואת זה קורא אדמו"ר הזקן כהמשכה מתוך ההעלם.

Onkelos Exodus 2:10 תרגום אונקלוס על שמות ב':

ורבא רבא ואיתיה לבת פרעה והנה לה לבר וקרת שמה משה ואמרת ארי מן מלא שחלתה:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

43 תיבת גומא

אמו של משה הניחה אותו ב"תיבת גומא" בין הקנים. המאמר מפרש את התיבה הנסתרת כהעלם שממנו הוא נמשך.

Exodus 2:3 שמות ב':ג'

ולא־יכלה עוד הצפינו ותקח־לו תבת גמא ותתמרה בחמר ובזפת ותשם בה את־הילד ותשם בסוף עלי־שפת הַיָּאָר:

And when she could not longer hide him, she took for him an ark of bulrushes, and daubed it with slime and with pitch; and she put the child therein, and laid it in the flags by the river's brink

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

44 היוצא מעדן חכמה להשקות את הג'ן

"נהר יוצא מעדן להשקות את הג'ן". המאמר מוסיף שעדן הוא חכמה, וקורא את המילה "ג'ן" (53) כרמז לחמישים ושלוש פרשיות התורה.

Genesis 2:10 בראשית ב':י'

וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הָגֶן וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רְאשִׁים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became four heads

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 9

45 כדור הארץ . . בראשם למטה

למשל כדור הארץ מפנה ההערה למאמרי אדמו"ר הזקן משנת תקס"ב, עמ' 293.

הערת קה"ת

ראה במאמרי אדה"צ תקס"ב ע' רצג. ובאוה"ת נ"ך כרך א ע' תרטט.

46 תלת חללין דגולגלתא

שם כותב אדמו"ר הזקן ששלושת החללים שבגולגולת, המזוכרים בזהר (ואתחנן, 262a), הם שלושת המוחות — חכמה, בינה ודעת — ושהמצח,

שבקצה הגולגולת, מקביל למוח הדעת.

הערת קה"ת

ראה לקמן פג ד שמציין לזח"ג רסב, א.

47 חללין דגולגלתא

הזהר מדבר על שלושה חללים בגולגולת של ז"א, שבהם חבויים שלושה מוחין. אדמו"ר הזקן מביא אותם כדוגמה הברורה ביותר למבנה של ראש ורגליים באור הישר.

Zohar, Vaetchanan 7:35-8:45 ספר הזהר, ואתחנן ז' ל"ה-ח:מ"ה

48 בעגולים סוכ"ע

על ספר שמות כותב אור התורה שהביאור הזה על "ואלה המשפטים שבתורה אור מראה שהעגולים הם סוכב והקו הוא ממלא. אף שגם בקו יש מקיפים, ההבדל הוא שהעגולים הם מקיף למקיף, כמו בית ביחס לבגד; שם נדונים העגולים והקו בהרחבה, וההערה מוסיפה גם את תרומה, עמ' 1464.

הערת קה"ת

באוה"ת שמות כרך ז ע' ב'תצד כ' וז"ל: "וע' בתוי"א כביאור ואלה המשפטים מבואר עגולים הוא סוכ"ע ויושר הוא ממכ"ע, ועם היות ביושר יש ג"כ מקיפים, אך ההפרש בין מקיפים דיושר לבחי' העגולים היינו שהעגולים הם בחי' מקיף למקיף וכמו ערך הבית לגבי הלכוש" ע"ש בארוכה בענין עגולים ויושר. ובמאמרי אדה"צ תקס"ח ע' שיט ואילך. ראה אוה"ת תרומה ע' איתסד. ועוד.

פסוקה 10

49 קדוש קדוש

השרפים קוראים זה לזה: "קדוש, קדוש, קדוש ה' צבאות; מלוא כל הארץ כבודו". המאמר מסביר מדוע שירת המלאכים זקוקה לכך שישראל יקדשו למטה.

Isaiah 6:3 ישעיהו ו':ג'

וַיִּקְרָא זֶה אֶל־זֶה וַאֲמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כְלֵי־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

50 ישראל עלו במחשבה

המדרש מונה שישה דברים שקדמו לבריאת העולם; ישראל נמנים עם אלה ש"עלו במחשבה" להיברא. המאמר מביא זאת כהסבר לכך שנשמות ישראל עומדות למעלה מן המלאכים, שהם בבחינת דיבור בלבד.

Bereshit Rabbah 1:4 בראשית רבה א':ד'

... "ה' קנני ראשית דרכו" כסא הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג, ב): "נכון כסאך מאז וגו'". האבות וישראל ובית המקדש ושמו של משיח, עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט, י'): "כענבים במדבר וגו'" ישראל מנין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קניית קדם" בית המקדש מנין שנאמר (ירמיה יז, יב): "כסא כבוד מרום מראשון וגו'" שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב, יז): "יהי שמו לעולם וגו' [לפני שמש ינון שמו]" רבי אהבה ברכי זעירא אמר אף התשובה שנאמר (שם צ, ב) "בטרים הרים יולדו" ואתה השעה (שם,

...

In the beginning, G-d created" – six items preceded the "creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He

ראה אה"ת פ' שלח עי' תמד. סה"מ תר"ל עי' נז. וראה גם לקו"ת בלק עג, ב.

פסוקה 13

57 שש שנים יעבד

"אם עבד עברי תקנה, שש שנים יעבוד". המאמר מפרש את שש השנים כששת אלפי השנים, ואת "יעבוד" כתיקון לבושי הנפש.

Exodus 21:2 שמות כ"א:ב'

כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עֲבָרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבְשִׁבְעַת יָצֵא לְחֶפְשִׁי חֲנֹם:

If thou buy a Hebrew servant, six years he shall serve; and in the seventh he shall go out free for nothing.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

58 ואברהם בא בימים יומין עלאין

"ואברהם זקן בא בימים, וה' ברך את אברהם בכל". המאמר מפרש את "בא בימים" ככניסה לימים העליונים, לבושי הנפש.

Genesis 24:1 בראשית כ"ד:א'

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וְה' בֵּרַךְ אֶת־אַבְרָהָם בְּכָל:

And Abraham was old, well stricken in age; and the L-RD .had blessed Abraham in all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Zohar I, 129a זח"א קכט, א

הערת קה"ת

בראשית כד, א. זח"א קכט, א. ראה לעיל טז, א ובמ"מ לשם. באוה"ת פ' פנחס ע' אקצט ובאוה"ת שבועות ע' צא מציינ לכאן. וראה לקו"ש חל"ב ע' 12 בפ"י הבעש"ט.

59 ויקרבו ימי דוד

"ויקרבו ימי דוד למות, ויצו את שלמה בנו". המאמר מפרש את "ימיו" כימים העליונים, הלבושים.

I Kings 2:1 מלכים א ב':א'

וַיִּקְרְבוּ יְמֵי־דָוִד לָמוֹת וַיִּצֹו אֶת־שְׁלֹמֹה בְנוֹ לֵאמֹר:

Now the days of David drew nigh that he should die; and he charged Solomon his son, saying:

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים

אביגיל מברכת את דוד: "והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה'". המאמר מפרש את ה"צרור" כלבושים המרוממים את הנפש.

I Samuel 25:29 שמואל א כ"ה:כ"ט

וַיִּקֶם אָדָם לְרִדְפָּהּ וּלְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשָׁהּ וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנָי צְרוּרָה בְּצִרוֹר הַחַיִּים אֵת ה' אֱלֹהֶיהָ וְאֵת נֶפֶשׁ אִיְבֶיהָ יִקְלָעָהּ בְּתוֹךְ כַּף הַקֶּלֶע:

And though man be risen up to pursue thee, and to seek thy soul, yet the soul of my lord shall be bound in the bundle of life with the L-RD thy G-d; and the souls of thine enemies, them shall he sling out, as from the hollow of a sling

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 צרור אבן במרגמה

שם מסביר אדמו"ר הזקן את "צרורה בצרור החיים את ה'": הדבר מרומם את הנשמה, כשם שאפשר למשוך אדם לבוש באמצעות בגדו; וכן "כצורור אבן במרגמה" — כשהאבן קשורה בקלע, משליכים אותה גבוה יותר. הכלל

did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from ... ,eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

פסוקה 11

51 גדל פרע שער ראשו

על הנזיר נאמר: "קדוש יהיה, גדל פרע שער ראשו". המאמר קושר בין "קדוש" (410) לבין 410 שערות.

Numbers 6:5 במדבר ו':ה'

כָּל־יְמֵי נָזִיר נִזְרוּ תַּעַר לֹא־יַעֲבֹר עַל־רֹאשׁוֹ עַד־מְלֵאת הַיָּמִם אֲשֶׁר־יִזְרֹ לְה' קֹדֶשׁ יִהְיֶה גֹדֶל פְּרַע שְׁעָר רֹאשׁוֹ:

All the days of his vow of Naziriteship there shall no razor come upon his head; until the days be fulfilled, in which he consecrateth himself unto the L-RD, he shall be holy, he .shall let the locks of the hair of his head grow long

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 12

52 שמש משה לא פסיק טעמא

מתוך הסנה הכוער קרא ה': "משה, משה", והוא השיב: "הנני". המאמר מפרש את החזרה הרצופה כביטוי לכך שמש משה היה זהה למעלה ולמטה.

Exodus 3:4 שמות ג':ד'

Zohar III, 187b זח"ג קפז, ב

הערת קה"ת

שמות ג, ד. זח"ג קפז, ב.

53 כי אברהם שבבריאה ושבאצילות אינם מסוג א'

תורה אור על שמות, עמוד 59, מפנה בנקודה זו לאגרת הקודש, סימן 15.

הערת קה"ת

באוה"ת שמות ע' נט. ובסה"מ תר"ל ע' נו מציינים לאגה"ק סי' טו.

54 ואנכי עפר ואפר

את דברי אברהם "ואנכי עפר ואפר" מפרשים על אברהם דבראיה, נברא, בניגוד לשורשו שבאצילות.

Genesis 18:27 בראשית י"ח:כ"ז

וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא הוֹאֵלְתִי לְדַבֵּר אֶל־אֲדֹנָי וְאֲנֹכִי עֹפֹר וָאֶפֶר:

And Abraham answered and said: 'Behold now, I have taken .upon me to speak unto the L-rd, who am but dust and ashes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

55 וכ"ז . בחיי פנימיות

על הקטע המסתיים במילים "בחינת פנימיות" מפנה ההערה לתורה אור על יתרו, עמוד 801.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פ' יתרו ע' תתא.

56 עיין בהרמ"ז פ' תרומה בדף קל"ד ב'

לצד הרמ"ז מפנה ההערה לתורה אור על שלח, עמוד 444.

הערת קה"ת

67 ילכו מחיל אל חיל

"ילכו מחיל אל חיל, יראה אל אלקים בציון". המאמר מביא זאת ביחס לעבודתנו כיום, שהיא עלייה מתמדת, בניגוד למנוחת העתיד.

Psalms 84:8 תהילים פ"ד:ח'

יִלְכוּ מִחִיל אֶל־חִיל יִרְאֶה אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן:

They go from strength to strength, every one of them appearing before G-d in Zion.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 16

68 כמשפט הראשון

יוסף אומר לשר המשקים של פרעה שהוא יושב על כנו וישרת "כמשפט הראשון". המאמר משתמש במשמעות זו של "משפט" — דרך או אופן.

Genesis 40:13 בראשית מ':י"ג

בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים יִשָּׂא פְרֹעֶה אֶת־רֹאשׁוֹ וְהִשִּׁיבָה עַל־כַּנֹּה וְנָתַתְּ כֹּס־פְרֹעֶה בְּיָדוֹ כְּמִשְׁפֵּט הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיִיתָ מִשְׁקֶהוּ:

within yet three days shall Pharaoh lift up thy head, and restore thee unto thine office; and thou shalt give Pharaoh's cup into his hand, after the former manner when thou wast his butler.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 כהלכתא קדמייתא

אונקלוס מתרגם את "כמשפט הראשון" כ"כהלכתא", כלומר "דרך", ולכן "משפט" מתפרש כדרך הליכה.

Onkelos Genesis 40:13 תרגום אונקלוס על בראשית מ':י"ג

בְּסוֹף תֵּלְתָא יוֹמִין יִדְבַּרְנָה פְרֹעֶה יְתִיבָה וְיִתְיַבְנָה עַל שְׁמוֹשָׁה וְתִתֵּן כֶּסֶף דְּפִרְעָה בְּיָדֶיהָ כְּהִלְכְתָּא קְדָמָא דִּי הָוִיתָא מִשְׁקִי לָקָה:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

70 אשר תשים לפניהם

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם". המאמר מפרש את "לפניהם" כ"לתוך פנימיותם".

Exodus 21:1 שמות כ"א:א'

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשֶׂה לִפְנֵיהֶם:

Now these are the ordinances which thou shalt set before them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

71 דבר אתה ונשמעה

אחרי עשרת הדיברות אומרים בני ישראל למשה: "דבר אתה עמנו ונשמעה, ואל ידבר עמנו ה' פן נמות". המאמר מציב את נתינת המשפטים בפנימיותם לאחר בקשה זו.

Exodus 20:16 שמות כ':ט"ז

וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר־אַתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאַל־יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹקִים פֶּן־נָמוּת:

And they said unto Moses: 'Speak thou with us, and we will hear; but let not G-d speak with us, lest we die

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הוא שכל מקיף מרומם; לכן לובשים טלית ותפילין לפני התפילה, כדי להמשיך מקיף מלמעלה, שמרומם את הנפש הבהמית בזמן התפילה.

הערת קה"ת

ראה לעיל לח, ג.

62 כצורר אבן במרגמה

"כצורר אבן במרגמה כן נותן לכסיל כבוד". המאמר משתמש בדימוי בלבד: אבן הצוררה במרגמה נזרקה למעלה.

Proverbs 26:8 משלי כ"ו:ח'

כְּצֹרֹר אֶבֶן בְּמַרְגָּמָה כִּן־נוֹתֵן לְכִסִּיל כְּבוֹד:

As a small stone in a heap of stones, So is he that giveth honour to a fool.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 15

63 ובשביעית יצא לחפשי

"ובשביעית יצא לחופשי חנינם". המאמר קורא את השנה השביעית כרמז לאלף השביעי.

Exodus 21:2 שמות כ"א:ב'

כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עֲבָרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבִשְׁבַעֶת יֵצֵא לְחֻפְשִׁי חֲנֻם:

If thou buy a Hebrew servant, six years he shall serve; and in the seventh he shall go out free for nothing.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כא, ב.

64 חנם בלא מצות

על פסוק זה מסביר הזוהר ש"חנינם" פירושו ללא עול מלכות שמים, שכן עבדים פטורים מן המצוות. המאמר מיישם זאת על האלף השביעי.

Zohar III, 108a זח"ג קח, א

הערת קה"ת

זח"ג קח, א.

65 יש מאן דאמר מצות בטלות לע"ל

רב יוסף לומד מהלכה בעניין תכריכים ש"מצוות בטלות לעתיד לבוא". אדמו"ר הזקן מציין שאין אנו פוסקים כך.

Niddah 61b:3-4 נדה ס"א ב:ג-ד'

תָּנוּ רַבָּנֵינוּ: בְּגָד שֶׁאֵבֵד בּוֹ כְּלָאִים — הָרִי זֶה לֹא יִמְכְּרֵנוּ לְגוֹי, וְלֹא יַעֲשֶׂנוּ מִרְדְּעָת לְחִמּוֹר, אֲכָל עוֹשֶׂה מִמֶּנּוּ תַכְרִיכִין לְמֵת. אָמַר רַב יוֹסֵף: זֹאת אוֹמְרָת — מִצְוֹת בְּטָלוֹת לְעֵתִיד לָבֹא. אָמַר לָקָה אֲבִי, וְאִי תִימָא רַב דִּימִי: וְהָא אָמַר רַבִּי מְנִי אָמַר רַבִּי יִנְאִי, לֹא שָׁנוּ אֱלָא לְסַפְדּוּ, אֲכָל לְקוֹבְרוֹ אָסוּר. אָמַר לָקָה: לֹא אֵיתִמֵּר עָלֶהּ, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֲפִילוּ לְקוֹבְרוֹ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

נדה סא, ב. וראה אגה"ק סי' כו.

66 כמ"ש ביחזקאל

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

סי' מג.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך מקורות מצוטטים, דרך (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/torah-ohr/mishpatim/4/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק